गोपाल अश्कका कथाहरूको विधातात्त्विक विश्लेषण

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र

सङ्काय अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको

स्नातकोत्तर तह, द्वितीयवर्ष, दसौँ पत्रको

प्रयोजनका लागि

प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

चिरञ्जीवीप्रसाद सापकोटा

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

कीर्तिपुर, काठमाडौँ

२०७२

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

नेपाली केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर, काठमाडौँ

शोधनिर्देशकको सिफारिस

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभाग, स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षका छात्र चिरञ्जीवीप्रसाद सापकोटाले **गोपाल अश्कका कथाहरूको विधातात्त्विक विश्लेषण** शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र मेरो निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । उहाँले निकै परिश्रमपूर्वक तयार पार्नुभएको यस शोधकार्यबाट म सन्तुष्ट छु र यसको समुचित मूल्याङ्कनका लागि विभाग समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

मितिः २०७२/१२/२६

....

डा. लक्ष्मण प्रसाद गौतम

सह-प्राध्यापक

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

कीर्तिपुर

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

नेपाली केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर काठमाडौँ

स्वीकृतिपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभाग स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि छात्र चिरञ्जीवी प्रसाद सापकोटाले तयार पार्नुभएको दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि **गोपाल अश्कका कथाहरूको विधातात्त्विक विश्लेषण** नामक शोधपत्र स्वीकृत गरिएको छ ।

१. प्रा.डा. देवीप्रसाद गौतम ....

विभागीयप्रमुख

२. डा. लक्ष्मणप्रसादगौतम ....

शोध निर्देशक

३. प्रा.डा. दयारामश्रेष्ठ ....

बाह्य परीक्षक

मितिः २०७२/१२/२८

कृतज्ञता ज्ञापन

गोपाल अश्कका कथाहरूको विधातात्त्विक विश्लेषण शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र मैले त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभाग स्नातकोत्तर तह, द्वितीय वर्षको दसौं पत्रको प्रयोजनका निम्ति तयार पारेको हुँ । आफ्नो व्यस्त समयका बाबजुद पनि शोधपत्र तयारीका सन्दर्भमा स्नेहपूर्ण निर्देशन एवम् ज्ञानवर्द्धक सल्लाह र सुझावदिएर सहयोग गर्नुहुने शोध निर्देशक श्रद्धेय गुरु डा. लक्ष्मण प्रसाद गौतमप्रति म कृतज्ञ छु ।

प्रस्तुत शोधशीर्षकमा अध्ययन गर्न स्वीकृति दिएर शोध लेख्ने अवसर प्रदान गर्नुहुने विभागीय प्रमुख डा. देवी प्रसाद गौतम तथा नेपाली केन्द्रीय विभाग प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । शोधपत्र तयारीका क्रममा सामग्री सङ्कलनमा सहयोग गर्ने त्रिभुवन विश्वविद्यालय, केन्द्रीय पुस्तकालय तथा कर्मचारी वर्गहरूप्रति पनि हार्दिक आभारी छु । मलाई जन्मदिई मेरो शैक्षिक गतिविधिमा हरतरहले प्रेरित गर्ने मेरा परम पूज्य पिता श्री अमृत कृष्ण सापकोटा तथा ममतामयी माता श्री सरस्वती सापकोटाको चरणमा सतत नमन गर्दछु । एवं मेरो शोधकार्य तथा शैक्षिक गतिविधिमा अघि बढ्न घच्घचाइरहने मेरी जीवन संगिनी अम्बिका सापकोटालाई तथा मेरा भाइहरू जीवन कृष्ण र अञ्जन, दिदी अञ्जना सापकोटा र मेरा प्यारा छोरीहरू अपेक्षा र स्वेक्षा सापकोटालाई पनि सम्झन चाहन्छु ।

प्रस्तुत शोध तयार गर्ने क्रममा अति व्यस्तताका बीच पनि आफ्नो अमूल्य समय, आवश्यक सल्लाह तथा सामग्री उपलब्ध गराएर महत्त्वपूर्ण सहयोग गर्नुहुने आदरणीय शोधनायक गोपाल अश्कप्रति कृतज्ञ छु । यस्तै सामग्री सङ्कलनका क्रममा आफ्नो स्थानबाट सहयोग गर्नुहुने मित्र श्री रामप्रसाद लामिछाने, श्रीधर्म रावल, श्रीअभि पाठक तथा टंकण कार्यमा सहयोग गर्ने भाइ अर्जुन ढकालप्रति पनिहार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु ।

अन्त्यमा, प्रस्तुत शोधपत्र आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि त्रिभुवन विश्वविद्यालय, नेपाली केन्द्रीय विभाग समक्ष पेश गर्दछु ।

शोधार्थी

....

मितिः २०७२/१२/२५

चिरञ्जीवीप्रसाद सापकोटा

स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्ष

क्रमाङ्कः

विषयसूची

प्रथम परिच्छेद	**१-४**
शोधपरिचय	१
१.१ विषयपरिचय	१
१.२ समस्याकथन	१
१.३ शोधको उद्देश्य	२
१.४ पूर्वकार्यको समीक्षा	२
१.५ शोधकार्यको औचित्य, महत्त्व र उपयोगिता	३
१.६ अध्ययनको सीमाङ्कन	४
१.७शोधविधि	४
१.८ शोधकार्यको रूपरेखा	४
द्वितीय परिच्छेद	**५-७**
गोपालअश्कको जीवनी, व्यक्तित्त्व र कथाप्रवृत्ति	**५**
२.१ विषय प्रवेश	५
२.२ साहित्यिक कृति	५
२.३कथाप्रवृत्ति	५
२.३.१ सामाजिकता	६
२.३.२ यौन समस्या तथा यौन चेतना	६
२.३.३ आञ्चलिकता	६
२.३.४ मिश्रित भाषाको प्रयोग	७
२.३.५ संवादको सशक्त प्रस्तुति	७

३.४निष्कर्ष	७
तृतीय परिच्छेद	**८-१५**
कथाको विधागत स्वरूप	**८**
३.१ विषय प्रवेश	८
३.२ कथाको व्युत्पत्ति र परिभाषा	८
३.३ कथाकातत्त्व	१०
३.३.१ कथानक	११
३.३.२ पात्र/चरित्रचित्रण	१२
३.३.३ परिवेश	१२
३.३.४ दृष्टिविन्दु	१३
३.३.५ उद्देश्य	१३
३.३.६ भाषाशैली	१४
३.४निष्कर्ष	१४
चतुर्थ परिच्छेद	**१६-५३**
गोपाल अश्कका कथाहरूको विधातात्त्विक अध्ययन	**१६**
४.१ परिचय	१६
४.२ रामपियारी पोइलागई	१६
४.२.१ कथानक	१६
४.२.२ पात्र	१६
४.२.३ द्वन्द्व	१७
४.२.४उद्देश्य	१७
४.२.५परिवेश	१८

४.३ मरिरहेको मान्छे १८
४.३.१ कथानक १८
४.३.२ पात्र १८
४.३.३ द्वन्द्व १९
४.३.४उद्देश्य १९
४.३.५परिवेश २०
४.४ भोलिको चिन्तामा आहत वर्तमान २०
४.४.१ कथानक २०
४.४.२ पात्र २०
४.४.३ द्वन्द्व २०
४.४.४उद्देश्य २१
४.४.५परिवेश २१
४.५ बदलिएको लक्ष्मण २२
४.५.१ कथानक २२
४.५.२ पात्र २२
४.५.३ द्वन्द्व २३
४.५.४उद्देश्य २३
४.५.५परिवेश २३
४.६ सेवा निवृत्ति पछिका दिनहरू २३
४.६.१ कथानक २४
४.६.२पात्र २४
४.६.३ द्वन्द्व २४
४.६.४उद्देश्य २५
४.६.५परिवेश २५

४.७निरीहता	२६
४.७.१ कथानक	२६
४.७.२ पात्र	२६
४.७.३ द्वन्द्व	२७
४.७.४उद्देश्य	२७
४.७.५परिवेश	२७
४.८ आँखाभरि आँसु चारैतिर अँध्यारो	२७
४.८.१ कथानक	२७
४.८.२ पात्र	२८
४.८.३ द्वन्द्व	२८
४.८.४उद्देश्य	२८
४.८.५परिवेश	२९
४.९खोइँछा	२९
४.९.१ कथानक	२९
४.९.२ पात्र	३०
४.९.३ द्वन्द्व	३०
४.९.४उद्देश्य	३०
४.९.५परिवेश	३१
४.१० आलसको फूल	३१
४.१०.१ कथानक	३१
४.१०.२ पात्र	३१
४.१०.३ द्वन्द्व	३२
४.१०.४उद्देश्य	३२
४.१०.५परिवेश	३३

४.११ परिवर्तन	३३
४.११.१ कथानक	३३
४.११.२ पात्र	३४
४.११.३ द्वन्द्व	३४
४.११.४उद्देश्य	३४
४.११.५ परिवेश	३५
४.१२ सासूलाई अन्तिम चिठी	३५
४.१२.१ कथानक	३५
४.१२.२ पात्र	३६
४.१२.३ द्वन्द्व	३६
४.१२.४उद्देश्य	३६
४.१२.५परिवेश	३६
४.१३ घुर्की	३७
४.१३.१ कथानक	३७
४.१३.२ पात्र	३७
४.१३.३ द्वन्द्व	३८
४.१३.४उद्देश्य	३८
४.१३.५परिवेश	३८
४.१४परिवेश	३९
४.१४.१ कथानक	३९
४.१४.२ पात्र	३९
४.१४.३ द्वन्द्व	३९
४.१४.४उद्देश्य	४०
४.१४.५परिवेश	४०

४.१५भाउजूको पसल ४१
४.१५.१ कथानक ४१
४.१५.२ पात्र ४१
४.१५.३ द्वन्द्व ४१
४.१५.४उद्देश्य ४२
४.१५.५परिवेश ४२
४.१६ ऊ उसको श्रीमान् र सेक्सट्वाय ४२
४.१६.१ कथानक ४२
४.१६.२ पात्र ४३
४.१६.३ द्वन्द्व ४३
४.१६.४उद्देश्य ४४
४.१६.५परिवेश ४४
४.१७ डर ४४
४.१७.१ कथानक ४४
४.१७.२ पात्र ४५
४.१७.३ द्वन्द्व ४५
४.१७.४उद्देश्य ४५
४.१७.५परिवेश ४६
४.१८ थकितथकित सम्बन्ध ४६
४.१८.१ कथानक ४६
४.१८.२ पात्र ४ठ
४.१८.३ द्वन्द्व ४७
४.१८.४उद्देश्य ४७
४.१८.५परिवेश ४८

४.१९त्यो रातनआइदिएहुन्थ्यो ४८

४.१९.१ कथानक ४८

४.१९.२ पात्र ४८

४.१९.३ द्वन्द्व ४९

४.१९.४उद्देश्य ४९

४.१९.५परिवेश ४९

४.२० त्यो एक रातलाई सम्झिँदा ५०

४.२०.१ कथानक ५०

४.२०.२ पात्र ५०

४.२०.३ द्वन्द्व ५०

४.२०.४उद्देश्य ५१

४.२०.५परिवेश ५१

४.२१ अन्तिमबयान ५१

४.२१.१ कथानक ५१

४.२१.२ पात्र ५२

४.२१.३ द्वन्द्व ५२

४.२१.४उद्देश्य ५२

४.२१.५परिवेश ५३

पञ्चम परिच्छेद **५४-७०**

कथोपकथन, दृष्टिविन्दु र भाषा शैलीका आधारमा गोपाल अश्कका कथाहरू

५.१ विषयप्रवेश ५४

५.२ रामपियारी पोइलागई ५४

५.२.१ कथोपकथन ५४

५.२.२ दृष्टिविन्दु	५४
५.२.३ भाषाशैली	५५
५.३ मरिरहेको मान्छे	५५
५.३.१ कथोपकथन	५५
५.३.२ दृष्टिविन्दु	५५
५.३.३ भाषाशैली	५६
५.४ भोलिको चिन्तामा आहत वर्तमान	५६
५.४.१ कथोपकथन	५६
५.४.२ दृष्टिविन्दु	५६
५.४.३ भाषाशैली	५७
५.५ बदलिएको लक्ष्मण	५७
५.५.१ कथोपकथन	५७
५.५.२ दृष्टिविन्दु	५७
५.५.३ भाषाशैली	५७
५.६ सेवानिवृत्तिपछिका दिनहरू	५८
५.६.१ कथोपकथन	५८
५.६.२ दृष्टिविन्दु	५८
५.६.३ भाषाशैली	५८
५.७निरीहता	५९
५.७.१ कथोपकथन	५९
५.७.२ दृष्टिविन्दु	५९
५.७.३ भाषाशैली	५९
५.८ आँखाभरि आँसु चारैतिर अँध्यारो	५९
५.८.१ कथोपकथन	५९

५.८.२ दृष्टिविन्दु ६०

५.८.३ भाषाशैली ६०

५.९ खोइँछा ६०

५.९.१ कथोपकथन ६०

५.९.२ दृष्टिविन्दु ६०

५.९.३ भाषाशैली ६१

५.१० आलसको फूल ६१

५.१०.१ कथोपकथन ६१

५.१०.२ दृष्टिविन्दु ६१

५.१०.३ भाषाशैली ६१

५.११ परिवर्तन ६२

५.११.१ कथोपकथन ६२

५.११.२ दृष्टिविन्दु ६२

५.११.३ भाषाशैली ६२

५.१२ सासूलाई अन्तिम चिठी ६३

५.१२.१ कथोपकथन ६३

५.१२.२ दृष्टिविन्दु ६३

५.१२.३ भाषाशैली ६३

५.१३ घुर्की ६३

५.१३.१ कथोपकथन ६३

५.१३.२ दृष्टिविन्दु ६४

५.१३.३ भाषाशैली ६४

५.१४ परिवेश ६४

५.१४.१ कथोपकथन ६४

५.१४.२ दृष्टिविन्दु ६४
५.१४.३ भाषाशैली ६५
५.१५भाउजूको पसल ६५
५.१५.१ कथोपकथन ६५
५.१५.२ दृष्टिविन्दु ६५
५.१५.३ भाषाशैली ६६
५.१६ ऊ, उसको श्रीमान् र सेक्सट्वाय ६६
५.१६.१ कथोपकथन ६६
५.१६.२ दृष्टिविन्दु ६६
५.१६.३ भाषाशैली ६६
५.१७ डर ६७
५.१७.१ कथोपकथन ६७
५.१७.२ दृष्टिविन्दु ६७
५.१७.३ भाषाशैली ६७
५.१८ थकितथकित सम्बन्ध ६८
५.१८.१ कथोपकथन ६८
५.१८.२ दृष्टिविन्दु ६८
५.१८.३ भाषाशैली ६८
५.१९ त्यो रात नआइदिए हुन्थ्यो ६८
५.१९.१ कथोपकथन ६८
५.१९.२ दृष्टिविन्दु ६९
५.१९.३ भाषाशैली ६९
५.२० त्यो एक रातलाई सम्झिँदा ६९
५.२०.१ कथोपकथन ६९

५.२०.२ दृष्टिविन्दु	६९
५.२०.३ भाषाशैली	७०
५.२१ अन्तिमबयान	७०
५.२१.१ कथोपकथन	७०
५.२१.२ दृष्टिविन्दु	७०
५.२१.३ भाषाशैली	७०
षष्ठ परिच्छेद	**७१-७३**
सारांश र निष्कर्ष	**७१**
६.१ परिचय	७१
६.२ सारांश र निष्कर्ष	७१
सन्दर्भसामग्रीसूची	**७४**